

אינה אשתו, ועדיין קשה שאם כן לאו ביתו היא. משיבה הגמרא: 64
 דכנים לה, שנשא אותה, ולכן נחשבת ביתו. מקשה הגמרא: אם כן 65
 שכבר נשא אותה לפני יום כיפור, הנה ליה – נחשב בכך שיש לו 66
 שני בתיים, שהרי יש לו שתי נשים, ורחמנא אמר: וכפר בעדו ובעד 67
 ביתו בלשון יחיד שמכפר רק על אשה אחת ולא בעד שני בתיים 68
 – שאינו מכפר על שתי נשים. מתרצת הגמרא: דלאחר שנושא 69
 אותה תדר – חזור ומגרש לה, ולכן אין לו שני בתיים ביום כיפור. 70
 דוחה הגמרא: אי מגרש לה, תדרא קושנין לדוכתא – שוב חוזרת 71
 הקושיא, שלא הועילה התקנה כלום, שכן יש לו רק אשה אחת 72
 ואם כן לרבי יהודה צריך לחשוש שמא תמות אשתו הראשונה. 73
 מבארת הגמרא: לא צריכא – אין הכוונה לגירושין גמורים, אלא 74
 דמגרש לה – לאשתו השניה על תנאי. וכפי שיבואר. הגמרא לא 75
 המתירה עד שיסיים התרצן את דבריו ויבאר כיצד התנה בגירושין, 76
 ודנה בעצמה לחשב את כל אופני התנאים באיזה אופן יכול 77
 להתנות שיועיל שיהיה לו בית בכל מקרה, ולא יהיו לו שני בתיים. 78
 דאמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמתי ביום הכיפורים, וכיון 79
 שלא חוששים אלא רק למות אחת מהן, על כן אם תמות היא, 80
 נתקיים התנאי והגט חל מערב יום הכיפורים, ויש לו בית אחד 81
 והיא אשתו הראשונה, ואם לא מתה היא אלא הראשונה, הרי 82
 אינו גט ויש לו את השניה, ונמצא שבכל אופן עושה את העבודה 83
 עם בית אחד. דוחה הגמרא: ודילמא לא מיתא – והלא יתכן שלא 84
 תמות לא היא ולא הראשונה, והנה ליה שני בתיים, וצריך שיהיה 85
 לו רק בית אחד. 86
 אלא נאמר שהתנה באופן זה, דאמר לה הרי זה גיטך על מנת שלא 87
 תמותי, ולכן אי לא מיתא – אם אכן לא מתה, נתקיים התנאי 88
 ומגרש לה, ונשאר רק עם בית אחד, והיא אשתו הראשונה, ואי 89
 מיתא הו – זו השניה, אמנם לא נתקיים התנאי ואינה גרושה, מכל 90
 מקום יש כאן בית אחד, שהיא מתה, והרי מיתא הו – אשתו 91
 הראשונה קיימת. דוחה הגמרא: ודילמא היא השניה, זו שגירש על 92
 תנאי שלא תמות, אכן לא מיתא, ואם כן הנה ליה גיטא דהיא – 93
 הגט שקיבלה אכן נחשב גיטא, ואינה אשתו שחלו גירושיה, אולם 94
 ומיתא תברתה – אשתו הראשונה מתה ביום כיפור, וקם ליה – 95
 ונמצא שעומד הוא בלא בית כלל לכפר עליו, שהרי הראשונה 96
 מתה והשניה מגורשת. 97
 אלא נפרש דאמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמות [אחת מהם], 98
 והועיל בכך שאם מיתא הו – האשה השניה, מיתא הו – 99
 הראשונה ואין לו בתחילת העבודה שתי נשים, וכן אם מיתא הו 100
 ראשונה, הו מיתא הו השניה. דוחה הגמרא: ודילמא לא מיתא 101
 ולא תדא מיניהו – שלא מתה אף אחת מהן, ולא נתקיים התנאי 102
 ואם כן בטל הגט ואשתו השניה קיימת והנה ליה שני בתיים. ועוד 103
 יש לדחות אופן של תנאי כזה, כי הו גיטא – וכי באופן כזה 104
 שאדם נותן גט לאשה והטל בו תנאי שתלוי הוא בחייה, יכול 105
 להתברר כן במיתתה, מי הו גיטא – האם נחשב דבר זה לגט 106
 שיכול לפעול גירושין, והאמר רבא, הנותן גט לאשתו ואמר הרי 107
 זה גיטך על מנת שלא תשתי וכו' כל מי חיי וחייב אינן פירות, 108
 שהרי תנאי זה שלא יחולו הגירושין אם תשתה יין בימי חייה, לא 109
 יתברר שחלו הגירושין אלא במיתתה, ונמצא שאין גירושין אלו 110
 כורתים בינו לבניה, שהרי כל ימיה צריכה להישמר לקיים את 111
 תנאו כדי שיחולו גירושיה, והרי היא עדיין קשורה בו. אולם אם 112
 התנה במגרשה על מנת שלא תשתה יין כל מי חיי פלוני, הרי זה 113
 פירות, שכן יכול התנאי להתקיים אם ימות אותו פלוני בחייה, 114
 ותהיה מותרת לשתות יין מכאן ואילך ולא יתבטלו גירושיה, 115
 ונמצא שהגט כורת ביניהם. ואם כן כאשר התנה שיחולו הגירושין 116
 במותה, הרי שכל חייה לא נגמרו הגירושין, ואין זה גט כריתות. 117
 אלא דאמר לה הרי זה גיטך על מנת שלא תמות תמותה, שבכך 118
 הועיל התנאי שאי לא מיתא תברתה אשתו הראשונה, נמצא שזו 119
 השניה מיתא מעת נתינת הגט, ואי מיתא הו הראשונה, הו 120
 מיתא הו – עומדת זו השניה, שמאחר ומתה חברתה לא נתקיים 121
 התנאי ולא חלו גירושיה, ויש לו בית אחד. דוחה הגמרא: ודילמא 122
 מיתא תברתה בפלגא דעבודה – והלא יתכן שתמות הראשונה 123
 לאחר שהתחיל את עבודת יום הכיפורים, ומתוך כך שמתה 124
 הראשונה באמצע עבודת היום אינלי מלתא – נתברר הדבר 125

הלכה פרקי יוסי. ומודה רבי יוסי שאם עבר על תקנת חכמים 1
 שאסרוהו לעבוד כל זמן שהכהן הגדול חי, ועבר בבית המקדש 2
 בשמונה בגדים, שעבודתו כשרה, שהרי באמת כהן גדול הוא, ורק 3
 משום גזירה אסרוהו בעבודה. 4
 אמר רב יהודה אמר רב, הלכה פרקי יוסי. ומודה רבי יוסי שאם מת 5
 כהן גדול הראשון, שהכהן השני שעבד ביום הכיפורים והעבירוהו 6
 חוזר לעבודתו לכהונה גדולה. שואלת הגמרא: פשיטא שחוזר 7
 לעבודתו, שהרי הטעם שפסלוהו הוא רק משום החשש של שנת 8
 כהן גדול, ולאחר שמת אין לחוש יותר. מיישבת הגמרא: מהו 9
 דתקא – שמא תאמר שעדיין יש לחוש שהכהן הגדול ישנאוהו 10
 בגלל שלאחר מותו ישוב לכהונה גדולה, שכן הויה ליה צרה 11
 מתיים – שנחשב הכהן השני לגביו כמו אשה השונאת את האשה 12
 הנוספת שיש לבעלה, שמצפה כל אחת מהן למות צרתה כדי 13
 שתהיה אשתו היחידה, ואף כאן סובר הכהן הגדול שכהן זה השני 14
 מצפה למותו כדי לרשת את הכהונה הגדולה, ומשום חשש 15
 לשנאה זו יתקנו חכמים שאף לאחר מות הראשון לא יחזור 16
 לעבודתו, קא משיע לן שלא חששו חכמים לכך, וכל תקנתם 17
 היתה רק שלא יחזור השני לעבודתו בחיי הכהן הראשון. 18
 שנינו במשנה: רבי יהודה אומר אף אשה אחת מתקנין לו שמא 19
 תמות אשתו וכו'. מקשה הגמרא: ורבנן נמי הא חיישי לשמא – 20
 הלא אף הם חוששים לתקלה וכגון שמא יארע פסול טומאה לכהן 21
 הגדול, ולכן היו מתקנין כהן אחר, ומדוע לא חששו לכך שתמות 22
 אשתו. מתרצת הגמרא: אמרי לך רבנן, טומאה שכיחא – מצוי 23
 הדבר שלפתע יטמא הכהן מחמת קרי או שיותן רוק מפיו של עם 24
 הארץ שאינו זהיר בטומאה וטהרה, לכך חששו לתקלה של 25
 טומאה, אולם מיתא לא שכיחא – אינו מצוי שאדם ימות תוך יום 26
 אחד, ועל כן לא חששו בערב יום הכיפורים לכך שאשתו של כהן 27
 גדול תמות למחרת, ולא הצריכו להתקין לו אשה נוספת. 28
 שנינו במשנה: אמרי לו אם כן אין לדרב סוף. שואלת הגמרא: שפיר 29
 קא אמרי ליה רבנן לרבי יהודה אם חושש הוא למיתה אף שאינו 30
 מצוי, הלא יש לחוש גם למיתת השניה, ומה טעמו של רבי יהודה. 31
 משיבה הגמרא: ורבי יהודה אמר לה, אמנם למיתה דתרא – 32
 שתמות אשה אחת, חיישינן, אך למיתה דתרתי – שיתמות שתי 33
 נשים ביום הכיפורים לא חיישינן, שהיו חשש רחוק ביותר ולא ראו 34
 להצריך משום כך להתקין אשה נוספת. מבארת הגמרא: ורבנן 35
 שטענו על רבי יהודה שנחשוש למיתה של שתיים, הוא מפני 36
 שהלא אף חשש למיתה של אשה אחת אינו דבר מצוי, ועל כן אי 37
 מכל מקום איכא למיתא – באת לחשוש לכך, הרי שאפילו למיתה 38
 דתרתי חיישינן – יש לחוש אף למיתת שתי נשים. 39
 שואלת הגמרא: ורבנן כמו שטענו לרבי יהודה שאם יש לחוש 40
 למיתת אחת יש לחוש גם למיתת השניה, ומחמת זה סברו שאין 41
 לחוש כלל, נימור אינהו לנפשיהו – יאמרו רבנן לדברי עצמם, 42
 שאף לתקנה של מתקנין כהן אחר מחשש טומאה, נחשוש שמא 43
 הממונה תחתיו גם יטמא ואם כן אין לדבר סוף, ולכן לא נתקין לו 44
 כהן אחר תחתיו כשם שאין צורך להתקין לו אשה נוספת. מיישבת 45
 הגמרא: אמרי לך רבנן, בהן גדול וריו הוא ונשמר הוא מן הטומאה, 46
 ולכן אין לחוש שלא יהיה לדבר סוף, והועילה התקנה להעמיד 47
 כהן אחר תחתיו. שואלת הגמרא: אי וריו הוא להישמר מן 48
 הטומאה, ובידו הדבר, למה מתקנין בהן אחר, הלא אין לחוש 49
 שמא יתרשל ויטמא. עונה הגמרא: בין דעבדינן ליה צרה – מאחר 50
 ומיירידין כהן אחר שיהיה תחתיו, ונחשב הדבר כשתי נשים לבעל 51
 אחד שכל אחת צרה בחברתה, כל שכן דמוכריי פסי – דבר זה גורם 52
 לכהן הגדול להיזהר יותר שלא יטמא כדי שלא יעבירו את 53
 העבודה לידי מחליפו. 54
 במשנה שנינו טעם הדבר שמתקנינים לכהן אשה אחרת, מחשש 55
 שתמות אשתו, וכהן גדול צריך שתהיה לו אשה בשעת העבודה, 56
 שנאמר 'וכפר בעדו ובעד ביתו' וביתו זו אשתו. הגמרא דנה כיצד 57
 הועילה תקנה זו, ושואלת: ומי סגי ליה בתקנתא – האם די במה 58
 שרק 'מתקנין', כלומר שמוזמנים ומייחדים אשה, והרי 'בית' אמר 59
 רחמנא, והו – אשה זו שעדיין לא קידשה, לאו ביתו היא. משיבה 60
 הגמרא: דמגרש לה לאשה זו לפני יום כיפור, שכאשר מתה 61
 הראשונה יש לו כבר 'בית' אחר. שואלת הגמרא: מה הועיל בזה 62
 שרק מקדשה, והו פכה דלא כנים לה – שלא נשאה על ידי חופה, 63

יומא דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קסה

הבאות מבית אחד – אדם שמת בלי בנים והותר אחריו שתי נשים
הזקוקות ליבום, לא יתייבמו כלל, שהרי נאמר 'אשר לא יבנה את
בית אחיו, ויש לדייק ממה שנאמר 'בית אחיו' שרק כשיש בית
אחד נאמרה פרשת יבום ולא כאשר יש יותר מבית אחד, והרי
הדין אינו כך אלא צריך לייבם אחת מהם. מתרצת הגמרא: 'בביתו'
'בביתו' ריבה – נאמר (דברים כז ה) 'ואם לא יחפץ האיש לקחת את
ביתו ועלתה יבמתו השערה, והיה אפשר לכתוב 'ועלתה
השערה' בלבד ללא תיבת יבמתו פעם נוספת, ויש ללמוד מיתור
לשון זה, שאף אם ישנן שתי נשים, הדין הוא שאחת מהם 'ועלתה
השערה', שצריך לייבם אחת מהן.
עוד דנה הגמרא בענין מה שנתבאר לעיל שמשמעות 'בית'
הנאמר בכתוב הוא לאחר נישואין דווקא. מקשה הגמרא: מתקין
לה רבינא ואיתימא רב שרביה, אלא מעתה שכאשר נאמר 'בית'
הכוונה לאחר נישואין דווקא, ארוסה שמת בעלה בלא בנים לפני
שנשא אותה, לא תתייבם, שהרי נאמר 'אשר לא יבנה את בית
אחיו, ויש לדייק שפרשת יבום נאמרה דווקא כשהותר אחריו
בית שמשמעותו אשה נשואה. מתרצת הגמרא: נאמר בתחילת
הפרשה (שם כה ה) 'לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר, ותיבת
החוצה מיותרת, שהרי נאמר 'לא תהיה לאיש זר, ויש ללמוד
מכאן לרבות את הארוסה, שכוונת הכתוב שאף אם לא נבכסה
לביתו אלא מבחוץ דהיינו שעדיין ארוסה היא בכל זאת זקוקה
היא לייבום.
הגמרא מביאה ברייתא בדיון כהן גדול אונן האם יכול לעבוד
עבודה ובאים יכול לאכול בקדשים, ודנה בענין זה מדברי
משנתניה: תנו רבנן, כהן גדול מקריב קרבנות כשהוא אונן על אחד
משבעה קרוביו שמתו, ואולם אינו אוכל מן הקדשים, שהרי אונן
אסור אפילו באכילת מעשר שני מן התורה. רבי יהודה אומר, כל
היום. מבררת הגמרא: מאי כוונת רבי יהודה בדבריו שאמר כל
היום. מבארת הגמרא: אומר רבא, לא נצרכה – לא נאמר דברי רבי
יהודה אלא כדי להוסיף על דברי תנא קמא, שלא רק שכשהיה
בבית המקדש בשעה שנודע לו שנעשה אונן יכול הוא לעבוד עד
הערב, אלא מצוה היא אף להביא לבית המקדש מותר ביה לאחר
שנודע לו שנעשה אונן שיעבוד ויקריב קרבנות כל היום, כדי
להפיג את צערו של הכהן הגדול.
דוחה הגמרא ביאור זה: אמר ליה אביי, השתא לרבי יהודה
שמחמיר בהקרבנות אונן לגבי כהן הדיוט שנודע לו שנעשה אונן
וסובר דאפוקי מפקינן ליה – שמוציאים אותו באמצע עבודתו,
דתניא בברייתא, היה כהן הדיוט עומד ומקריב על גבי המזבח,
ושמע באמצע העבודה שפסל לו מת ונעשה אונן, מניח עבודתו
ויוצא, ואין הוא רשאי אפילו לגמור עבודה זו שהתחיל בה כבר,
דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, אף שצריך הוא לצאת מן המקדש,
מכל מקום עבודה זו שהתחיל בה לפני שנודע לו שנאסר לעבוד,
יגמור אותה, ואחר כך יצא. הרי שרבי יהודה מחמיר בחילול
העבודה על ידי אוננות יותר מרבי יוסי, וכיצד את אמרת להפוך
את שיטתו ולפרש שרבי יהודה מיקל בדיון אונן יותר מתנא קמא
בכך שביתת דעתו לענין כהן גדול שבא להוסיף על דברי תנא
קמא ואמר שאף מיתנין ליה מותר ביה – שמביאים אותו מביתו
להתחיל עבודה לכתחילה באיננות.
אלא אומר רבא, מאי כוונתו של רבי יהודה במה שאמר 'כל היום',

למפרע על שעת נתינת הגט, דנימא דהא – שהגט שניתן לשניה
לאו נימא הוא, שהרי לא נתקיים התנאי, וצריך ליה עבודה –
ונמצא שעשה את תחילת העבודה בשני בתיים, הראשונה שעדיין
לא מתה בתחילת העבודה, והשניה שהוברר שלא גירש כלל.
אלא דאמר לה לאשתו השניה, הרי זה גיטך על מנת שתמות
הקריה זו הראשונה, ואם אכן תמות, הגט של השניה יחשב לגט.
דוחה הגמרא: ודילמא מיתא חתונה הראשונה, והנה ליה נימא
דהא – השניה נימא שנתקיים התנאי ונתגרשה, וקם ליה משעת
מיתת הראשונה ואילך בלא בית כלל.
אלא דמגרש להו לתרויהו – שמגרש את שתי נשיו ועם כל אחת
עושה תנאי, לחדא – לאשתו שנשא לפני יום הכיפורים אחר לה,
הרי זה גיטך על מנת שלא תמות הקריה ביום הכיפורים, ולחדא
– ולאשתו הראשונה נתן גט ואמר לה, הרי זה גיטך על מנת שלא
תפנקי לבית הקנסת ביום הכיפורים. ולכך, אם לא תמות
הראשונה, חל גירוש השניה ורק הראשונה היא אשתו, ואם
תמות הראשונה, גיט של השניה בטל ורק היא זו אשתו, ואף אם
מתה ראשונה באמצע העבודה, אין זה נחשב שעד שעה זו היו לו
שתי נשים, מאחר ובמותה נתברר שנתקיים התנאי של גיטה בזה
שלא נבכסה לבית הכנסת, ומגורשת היתה. דוחה הגמרא: ודילמא
לא מיתא חתונה – ושמא לא תמות אשתו הראשונה ויחולו בכך
גירוש השניה, ולא עילא היא – ואף אשתו הראשונה לא תיכנס
לבית הקנסת עד סוף היום, ויחולו גם גירושיה, והנה ליה נימא
דתרויהו נימא – ושני הגיטין של שתי הנשים חלו, שכן נתקיים
התנאי שבכל גט, ונמצא ששתייהן מגורשות היו, וקם ליה בלא בית
כלל.
מסקנת הגמרא באופן קיום התקנה: אלא, לחדא – לזו השניה
שנשא בערב יום הכיפורים אחר לה, הרי זה גיטך על מנת שלא
תמות הקריה, כאמור לעיל, ולחדא – לאשתו הראשונה אחר לה,
הרי זה גיטך על מנת שאפנים אני לבית הקנסת ביום הכיפורים.
באופן זה אין חשש שישאר ללא בית, משום דאי מיתא חא –
אשתו הראשונה, קנימא חא – אשתו השניה, שמאחר שמתה
הראשונה, לא נתקיים התנאי שבגט השניה, ובטל הוא. והיא זו
'ביתו' שכיפר עליה. וכמו כן אי מיתא חא – אשתו השניה, קנימא
חא – קיימת אשתו הראשונה, ורק היא היתה 'ביתו' מתחילת
עבודת יום הכיפורים. אמנם מאי אימא למימר שעדיין קיים החשש
דילמא מיתא חתונה – זהו הראשונה בפלגא דעבודה – באמצע
העבודה, וכיון שכן, בטל הגט של השניה שניתן על מנת שלא
תמות הראשונה, והוברר בכך דעביד ליה עבודה למפרע בשני
בתיים, שכן בתחילת העבודה היו לו את שתי הנשים, מבארת
הגמרא שיש תקנה לדבר, שכן אי חוי לה דקא פציא למימת – אם
יראה הכהן גדול שאשתו הראשונה גוססת ונוטה למות, קדים
איהו וציל – ימהר הוא להיכנס לבית הקנסת קודם שתמות אשתו,
ומשני לנימא דהא – ויקיים בכך את תנאי הגט של הראשונה,
ויחול לנימא למפרע מערב יום כיפור, ונמצא שרק השניה אשתו
היא ביתו שכיפר עליה.
הגמרא דנה במה שמבואר מכל האמור, שמה שאמרה תורה
'וכפר בעד ביתו' הוא דווקא בית אחד. מקשה הגמרא: מתקין לה
רב אסי, ואיתימא רב עירא, אלא מעתה – אם אכן כמו שמתבאר
עתה שכאשר נאמר 'בית' הכוונה לאשה אחת דווקא, שתי בקמות